

Avesta Whiskysällskaps provning nr 22 2007-03-24

Sammanfattning

Text: Arne Hellberg. Foto: Arne Hellberg

Föreningen fortsatte provningsåret 2007 med en specialprovning. Temat för dagen var "Ovanliga vanliga Whisky" och provningsledare var Hans Sundquist, AWS.

Vi var 44 deltagare på plats samt 2 som valt att ta småflaskor vilket var lika med fullsatt. Fyra deltagande gäster gick med som medlemmar i samband med provningen så vi är nu över 160 medlemmar för året.

Generell information

Styrelsen hälsade deltagarna välkomna och informerade om

- AWS Tröjor med logotyp kommer att beställas under vecka 13. Deltagarna fick nu sista chansen att göra en beställning. Priset kommer att ligga på 250 SEK per tröja. Leverans planeras till slutet av April, förhoppningsvis i samband med provning 23 som genomförs 2007-04-21. Utskick med betalningsanvisningar kommer att gå ut till de som beställt.
- Det har gott troll i planeringen för provsmakning av föreningens Mackmyra-fat, men nya försök görs till helgen 2007-04-14/15. Inbjudan kommer att å ut inom kort.
- Föreningen har fått in några exemplar av Jim Murray's "Whisky Bible 2007" som nu finns till försäljning under provningen för 150 SEK.
- Inbjudan till kommande provning nr 23, 2007-04-21, har precis skickats ut. Vi kommer bland annat att få smaka en 36-årig Springbank.
- Kommande provning 24, 2007-05-26, som ingår i Malt-Whisky VM kommer att innefatta en blindprovning av nio sorter. Priset för medlemmar blir 310 SEK.

Föredrag och Provning

Hans Sundquist började föredraget med att förklara bakgrunden och tankarna med provningen.

Som angavs i inbjudan så innehåller provningen en salig blandning av whiskys där den gemensamma nämnaren är att destillerierna är kända och att deras standardwhisky finns att köpa på de flesta systembolag. Undantaget är Tomatin (12Y) som för en anonym tillvaro på beställningssortimentet.

Hans förklarade lite om hur temat blev till,

Några ur AWS styrelse var på Viking Lines kryssning i december 2005 för att prova Bunnahabhain. I samband med provningen fick vi smaka en Tobermory 1972 (Destillerierna har samma ägare). Givetvis fanns den även att köpa i taxfree-butiken varvid 1 flaska inhandlades för AWS räkning.

I februari 2006 släpptes en Talisker på bolaget som vi av någon anledning köpte en flaska av. Att de skulle användas till en kommande specialprovningen stod klart rätt tidigt men vad skulle de kompletteras med.

Vid genomgång av lämpliga "kamrater" så fastnade vi för att hitta gamla Destilleributeljeringar, av typen "limited edition", från kända destillerier, d.v.s. ovanliga buteljeringar av vanlig whisky. I och med detta beslut så föll ju alla standardbuteljeringar typ Glenfarclas 30, Glenfiddich 30 etcetera bort och antalet möjliga whisky reducerades starkt med tanke på att "standardbuteljeringen" helst skulle vara vanlig och finna på "alla" systembolag.

En annan hämmande faktor var att undvika att köpa buteljeringar som man vill använda för kommande vertikalprovningar.

Den Oban som ska provas var självskriven redan i ett tidigt skede. I december 2006 släpptes det några hundra flaskor Tomatin 1962 ur Vin & Sprits PNA-serie till det låga priset 995 SEK. Förvisso finns inte Tomatin på systembolagets ordinarie sortiment men den uppfyllde alla andra kriterier så köpet var ett faktum. I februari dök en Glen Grant 1967 upp på systembolaget så det återstod bara en flaska. På samma inköpsställe som Oban hittades en Cragganmore som också fyller ovanstående kriterium.

Ytterligare en gemensam nämnare finns då 5 av dessa är buteljerade vid "cask strenght" d.v.s. man har inte reducerad alkoholhalten. Glen Grant håller 40% vilket är det vanliga för whisky buteljerade av Gordon & MacPhail.

Så därmed satt vi och var redo att prova följande:

- **Cragganmore** 1973 / 29 år
- **Glen Grant** 1967 / 39 år
- **Oban** 1969 / 32 år
- **Talisker** / 25 år
- **Tobermory** 1972 / 32 år
- **Tomatin** 1962 / 42 år

Med tanke på att vi bara ha 1,5 cl i glaset och att de flesta aldrig provat dessa sorter, och kanske aldrig får chansen att göra det igen, så blir det en öppen provning så man vet vilken sort man dricker.

De flaskor som skulle provas

Tomatin (Speyside)

Ägare: Tomatin Distillery Co (1 av 3 destillerier)
Startår: 1897
Produktionskapacitet: 5 000 000 liter
Ingår/ingick i Blended: Big-T, Antiquary, Talisman

Tomatin Distillery grundades 1897 strax utanför byn med samma namn några mil söder om Inverness av lokala köpmän som bildat Tomatin Spey District Distillery Co Ltd. Namnet Tomatin betyder buskhöjden och syftar på den 300 meter höga 'kulle' som destilleriet ligger på. Destilleriet upplevde en liten nedgång under andra världskriget men det uppvägs med råge på 50, 60 och 70-talet. 1956 ökades antalet pannor från två till fyra och under en 20-års period hade Tomatin växt med ytterligare 19 pannor till hela 23 pannor. Produktionen ökade explosionsartat och gick från 300 000 liter till 12 miljoner liter. Driftspersonalen jobbade nästan dygnet runt och hade inte heller driftstopp på helgdagar. På senare år har dock produktionen minskat och man driver nu endast 12 av pannorna och produktionen är halverad. 1986 blev Tomatin det första destilleri i Skottland med Japanska ägare då det förvärvades av Takara Shuzo and Okura & Co Ltd. Endast en mycket liten del av Tomatins whiskyproduktion letar sig ut som single malt, den största delen går till blended där den är mycket uppskattad. Tomatins egna blended The Antiquary (12 & 21 år) och The Talisman är riktiga storsäljare.

Tomatin tar sitt mjuka och klara vatten från källorna Allt-na-Frithe som är en del av floden Findhorn. Vattnet rinner genom torv och över hård röd granit vilket sägs prägla whiskyn. Kornet kommer från Tomatin och mältas lätrökt sedan 1974 i Muir of Ord Maltings. De hade under många år två stora mäskkar i drift men nu är det bara ett igång. Det är tillverkat i rostfritt stål med ett vackert kopparlock. Jäskaren är 12 till antalet och tillverkade i rostfritt stål. Av de 23 pannor som de hade under större delen av 80-talet är nu 12 i drift, sex mäskpannor och sex spritpannor. Pannorna är uppvärmda av interna ångrör, rymmer 11.000 liter och är av lökmodell. I rummet bredvid de aktiva pannorna står sex 'pensionerade' imponerande äldre pannor i gjutjärn. Råspriten lagras i begagnade sherry och bourbonfat. På området finns 15 lagerhus som inrymmer över 20 miljoner liter vilande whisky. Buteljering och blandning sker på plats.

Prov 1 – Tomatin 1962

Tomatin 1962, 42 år, 42,6%

Destillerad: 1962
Buteljerad: 2004
Flaska nr 538 av 1428.
Fatlagring: AWS notering: Har troligtvis legat på sherry och bourbonfat.

På systembolaget finns Tomatin 12 år för 320 kr.
Den för en ganska anonym tillvaro på beställningssortimentet.
Några få buteljeringar bl a från Vin & Sprit, Douglas Laing samt Duncan Taylor finns på marknaden.

Glen Grant (Speyside)

Ägare: Campari Group (Enda destilleriet)
Startår: 1840
Produktionskapacitet: 5 900 000 liter, varav 40% till Single Malt
Ingår/ingick i Blended: Chivas Regal, Islay of Mist

Glen Grant Distillery grundades 1840 av bröderna John och James Grant i staden Rothes. 1898 byggde James ett nytt destilleri på andra sidan vägen vilket döptes till Glen Grant nr 2. Lagen säger dock att det inte kan finnas flera destillerier med samma namn. Vilket gjorde att det fick namnet Caperdonich. J & J Grant Limited slog sig samman med Glenlivet 1932 och bildade The Glenlivet and Glen Grant Distillers Limited. Mellan 1970 och 1977 ingick destilleriet i företaget The Glenlivet Distillers. 1977 köptes företaget av Chivas Brothers som ägs av Pernod Ricard. 2006 köps destilleriet av den nuvarande ägaren Campari Group för £ 115 000 000, d v s 1,6 miljarder kronor. Destilleriet har en stor marknad i Italien där den femåriga utgåvan är den bäst säljande single malten.

Vattnet tar destilleriet från vattenkällan Tobardomhnaich, vilket betyder sabbatskällan. Kornet köps lättrökt från centrala mälterier sedan de stängt sitt eget mälteri. Åtta spritpannor som är ånguppvärmda ersatte i mitten på 80-talet de koleldade pannorna. Mäskpannorna rymmer 15 000 liter och är av boiling ballmodell. Spritpannorna är något mindre på 9 600 liter och har ett intrikat refluxsystem som enligt Glen Grant förädlar destilleringen ytterligare. Whisky lagras i begagnade sherry och bourbonfat på plats i traditionella lagerhus. Buteljeringen sker i Newbridge utanför Edinburgh.

Prov 2 – Glen Grant 1967

	<p><u>Tomatin 1967, 39 år, 40%</u></p> <p>Destillerad: 1967 Buteljerad: 2006 Fatlagring: AWS notering: Har troligtvis legat på refill sherryfat.</p> <p>På systembolaget finns Glen Grant (utan åldersuppgift). Den skall finnas på alla bolag och är en storsäljare..</p> <p>De flesta äldre, dock inte alla, Glen Grant som finns att köpa är buteljerade av Gordon & MacPhail. Finns att få i flertalet årgångar från 1952 och framåt till ett vettig pris.</p>
---	--

Tobermory (Islands)

Ägare: Burn Stewart Distillers (1 av 3 destillerier)
Startår: 1798
Produktionskapacitet: 1 000 000 liter, varav 15% till Single Malt
Ingår/ingick i Blended: Old Mull

1798 grundade köpmannen John Sinclair destilleriet Ledaig Distillery i staden Tobermory på ön Mull utanför Skottlands västkust. Ledaig betyder 'säker plats' på gaeliska. Destilleriet byggdes successivt ut för att 20 år senare vara fullt utbyggt och i full drift. 1836 stängdes destilleriet under hela 40 år. Efter några olika ägare i slutet på 1800-talet och början på 1900-talet hamnade destilleriet återigen i malpåse 1930 på grund av dåliga tider. 42 år senare köptes Ledaig av ett engelsk rederi tillsammans med det spanska bolaget Domeqc. De bildade bolaget Ledaig Distillery Limited och renoverade och byggde ut destilleriet ytterligare.

Efterfrågan visade sig dock inte matcha produktionen och efter endast tre år tvingades de att stänga destilleriet. 1979 köptes Ledaig av ett fastighetsbolag som ombildade det till Tobermory Distillery Ltd och whiskyn fick sitt nuvarande namn Tobermory. Tobermory betyder på gaeliska 'Marys källa' efter den vattenkälla de använde. Fastighetsbolaget kunde dock inte heller driva destilleriet utan var även de tvungna att stänga destilleriet efter endast några år. 10 år senare (1993) köptes destilleriet av Burn Stewart Distillery Plc och gav det en ansiktslyftning. I köpet ingick även rättigheten till varumärket Ledaig. Utgåvorna består nu av Tobermory som är orökt, Ledaig som röks till hela 35 ppm samt även några blendedsorter.

Destilleriet tar sitt vatten från Misnish Loch och St Marys Well. Det är mjukt och torvrökt. Kornet köps idag från centrala mälterier. Orökt korn köps in från Pauls of Carnoustie till Tobermory och rökt korn (35 ppm) från Muir of Ord till Ledaig. Destilleriet har ett mäsckar och fyra jäskar. Tre av jäskaren är tillverkade i det ovanliga och mörka träslaget 'Douglas Fir' och ett i oregon trä. De fyra spritpannorna är indirekt ånguppvärmda med långa smala halsar som har ett 'knyck' i mitten. 'Knycket' hävdar destilleriet bidrar till en renare destillering medan andra hävdar att det var enda sättet att rymma pannorna i det låga rummet. Råsprit förvaras i använda sherry och bourbonfat. Ekonomiska påfrestningen för tidigare ägare bidrog till att lagerhusen såldes och gjordes om till lägenheter. Faten lagras nu i Deanston Distillerys anläggning i närheten av Stirling på fastlandet. Buteljeringen sker utanför Glasgow.

Prov 3 – Tobermory 1972

Tobermory 1972, 32 år, 49,7%

Destillerad: 1972
Buteljerad: 2005
Flaska nr 199 av 897
Fatlagring: AWS notering: Har slutlagrats på oloroso sherryfat.

Tobermory 10 år fanns på de flesta bolag tills nyligen. Enligt Systembolagets hemsida så är den tillfälligt slutsåld, alternativt utgått ur sortimentet. Hos oberoende buteljerare finns några få utgåvor bl a från Signatory och Cadenhead

Oban (Western Highlands)

Ägare: Diageo (1 av 27 destillerier)
Startår: 1794
Produktionskapacitet: 700 000 liter
Ingår/ingick i Blended: Old Mull

Destilleriet, som är äldre än själva staden, ligger mitt i centrum och mycket nära hamnen. Den mest kända byggnaden i Oban är dock inte destilleriet utan det stor runda monumentet i romersk stil som, på bilder av destilleriet, ofta skymtas på kullen bakom destilleriet. Whiskyn, som lagras uteslutande på bourbon-fat, är lätt rökig och präglas av närheten till havet. Whiskyn från Oban buteljeras förutom storsäljaren Oban 14 är mycket sparsamt. Den ingår i serien "Classic malts" och finns även i en något äldre utgåva som "Distillers edition", som kommer säsongsvis, där man slutlagrat whiskyn på sherry-fat. Årgångarna 1984/20 år och 1969/32år finns i begränsad upplaga och har funnits några år så de börjar ta slut på marknaden.

Prov 4 – Oban 1969

	<p><u>Oban 1969, 32 år, 55,1%</u></p> <p>Destillerad: 1969 Buteljerad: 2002 Flaska nr 950 av 6000 Fatlagring: AWS notering: Har uteslutande legat på bourbonfat</p> <p>Oban 14 år skall finnas på alla Systembolag. Hos oberoende buteljerare finns för närvarande ingen sådan buteljering.</p>
--	---

Cragganmore (Speyside)

Ägare: Diageo (äger 27 destillerier)
Startår: 1869
Produktionskapacitet: 1 600 000 liter per år
Ingår/ingick i Blended: Old Parr, Haig, White Horse, Compass Box Asyla

Cragganmore grundades 1869 av John Smith (son till George Smith som grundade The Glenlivet Distillery) vid byn Ballindall och där floden Avon och Spey möts. Destilleriet byggdes av sten från höjden Craggan Mor. Destilleriet höll som så många andra stängt i mitten på 40-talet. 1964 utökade man kapaciteten på anläggningen och utökade antalet kopparrannor från två till fyra stycken. Året efter övertogs Cragganmore av Distillery Company Ltd, som nu heter Diageo. Sedan 1989 ingår Cragganmore i den kända serien "Six Classic Malts".

[AWS notering: Då fler av Diageos whiskys har kommit att ingå i serien så kallas den numera "Classic Malts"]

Cragganmore tar sitt vatten från två källor, Garlane och Coris även kallade "The Corries". De får sitt lätttrökta korn från någon av Diageos centrala mältningsanläggningar. Whiskyn lagras nästan uteslutande i begagnade bourbonfat. Destilleriet har tre lagerhus på området. Efter lagringen sker buteljeringen i Leven, Fife.

Prov 5 – Cragganmore 1973

	<p><u>Cragganmore 1973, 19 år, 52,5%</u></p> <p>Destillerad: 1973 Buteljerad: 2003 Flaska nr 2002 av 6000 Fatlagring: AWS notering: Har troligtvis uteslutande legat på bourbonfat</p> <p>Cragganmore 12 år skall finnas på alla bolag. Det finns några få utgåvor bl a från Blackadder och Cadenhead</p>
---	---

Talisker (Islands)

Ägare: Diageo (1 av 27 destillerier)
Startår: 1830
Produktionskapacitet: 1 900 000 liter
Ingår/ingick i Blended: Johnnie Walker, White Horse

Talisker kan härledas ur det högsotska "Talamh Sgeir" som betyder ekoklippan, som ligger invid destilleriet. 1960 förstördes stora delar av destilleriet i en omfattande brand. Orsaken tros vara att någon glömt stänga luckan på en spritpanna. Allt byggdes upp igen med exakta kopior av de förstörda kittelpannorna. 1962 när de skulle starta de fem nya återskapade pannorna var det nog flera som var oroliga. Pannorna visade sig dock hålla måtten och man var snabbt i full produktion igen. I mitten av 70-talet stängde de sin mältningsavdelning och började köpa in från centrala mälterier. Talisker har genom historien haft många ägare och ägs idag av Diageo. Taliskers officiella buteljeringar har de senaste åren ökat men de är mest kända för sin 10-åring som ingår i "the classics malts"

Deras vatten kommer från underjordiska källor i närheten av destilleriet, vattnet är mycket torvsmakande och sägs vara en bidragande orsak till den kraftiga smaken. Maltet som används röks till 25 ppm vilket sedan 1972 görs av ett centralt mälteri, Glen Ord maltings. Deras mäsckar är i gjutjärn, sex meter i diameter och rymmer åtta ton. Sex jäskar i trä används som rymmer vardera 37.000 liter. De har två mäsckpannor av boiling ball modell som rymmer 10.000 liter samt tre spritpannor av lökmodell som vardera tar 7.500 liter. Alla pannor är uppvärmda indirekt med ånga. Avrinnings halsarna (lynearms) från pannorna har en unik design som sträcker sig ända bak till 1830, de är formade som en stående hästsko vilket destilleriet är övertygade om bidrar till den komplexa smaken. Whiskyn lagras på använda sherry och bourbonfat. Tre lagerhus finns på området.

Prov 6 – Talisker 25 år

	<p><u>Cragganmore 25 år, 57,2%</u></p> <p>Destillerad: 1980 eller tidigare Buteljerad: 2005 Flaska nr 8391 av 15600 Fatlagring: AWS notering: Har legat på refill casks, troligtvis både sherry och bourbonfat</p> <p>Talisker 10 år skall finnas på alla Systembolag. Även Talisker 18 år finns på många ställen. Hos oberoende buteljerare är det bl a Douglas Laing som har ett antal buteljeringar som de säljer under namnet "Tactical".</p>
---	---

Omröstningsresultat:

Man frågade som brukligt om vilken whisky som deltagarna hade som favorit, och resultatet blev,

Prov	Whisky	Antal röster
Prov 1	Tomatin 1962	4
Prov 2	Glen Grant 1967	3
Prov 3	Tobermory 1972	6
Prov 4	Oban 1969	7
Prov 5	Cragganmore 1973	3
Prov 6	Talisker 25 år	20

Det var inget snack om saken! Här ser vi en tydligt "vinst" för den rökiga "ungdomen" Talisker och sedan relativt jämt bland de övriga.

Lotteri och avslutning

Det sedvanliga lotteriet avslutade provningen. Bland vinsterna fanns exempelvis en Jim Murray's "Whisky Bibel 2007".

Den här kvällen var det 30 personer som tog tillvara, och uppskattade, materbidandets som denna gång bestod av

- Vitlöksmarinerade kalamat-oliver, mandelpotatischips smaksatta med havssalt och fänkål.
- Knäckebröd gjort på aprikoser och fänkål, grovt lavabröd och havssalt- och ett tryffelmör.
- Fläskfilé med potatisgratäng och grönpepparsås.

Källor och hänvisningar:

- www.whiskyguiden.se
- www.systembolaget.se
- Malt whisky Yearbook 2007
- Jim Murray's "Whisky Bible 2007"
- "Skotsk whisky" av Per Ellsberger
- Hans personliga anteckningar från diverse provningar

Sammanställning över provad whisky:

Uppgifterna kommer från Systembolaget om inget annat anges.

Tomatin 1962 - 42 år.		Pris 995 SEK
Ordinarie sortiment - Slutlevererad		Alkoholhalt 42.6%
Färg	notering saknas	
Doft	Notering från AB Vin & Sprit: Lockar fram en doft av stor maltighet, frisk fruktsyra med lakritstoner och en arom av vanilj och lätt fin rök	
Smak	Notering från AB Vin & Sprit: Smaken är påtagligt maltig med en fruktig ton ackompanjerat av toner av sötma, gräddkola och lätt rök. Eftersmaken är lång, rund med en balanserad fin rökighet	

Glen Grant 1967 – 40 år		Pris 1299 SEK
Nr 40423 - Slutlevererad		Alkoholhalt: 40 %
Färg	notering saknas	
Doft	notering saknas	
Smak	notering saknas	

Tobermory 1972 – 32 år		Pris 1590 SEK
Inköpt på Viking Line - troligtvis slutsåld		Alkoholhalt 49,7 %
Färg	notering saknas	
Doft	Notering av Michael Jacksson: Cedar. Beeswax. Calvados. Toffe apples. Treacle toffee	
Smak	Notering av Michael Jacksson: Body: Medium. Attenuated. Drying. Palate: Strats sweetly. A suggestion of dessert apple, becoming drier and more tannic. Earthy. Dusty. Molasses. Crocante. Finnish: Bitter chocolate. Ginger. Mint. Softly Spicy.	

Oban 1967 – 32 år		Pris 3650 SEK
Inköpt i England		Alkoholhalt 55,1 %
Färg	notering saknas	
Doft	notering saknas	
Smak	notering saknas	

Cragganmore 1973 - 29 år		Pris ca 2100 SEK
Inköpt i England.		Alkoholhalt: 52,5 %
Färg	notering saknas	
Doft	notering saknas	
Smak	notering saknas	

Talisker 25 år		Pris 1309 SEK
Ordinarie sortimentet - Slutlevererad		Alkoholhalt: 46 %
Färg	Smaknoteringar saknas	
Doft	Smaknoteringar saknas	
Smak	Smaknoteringar saknas	